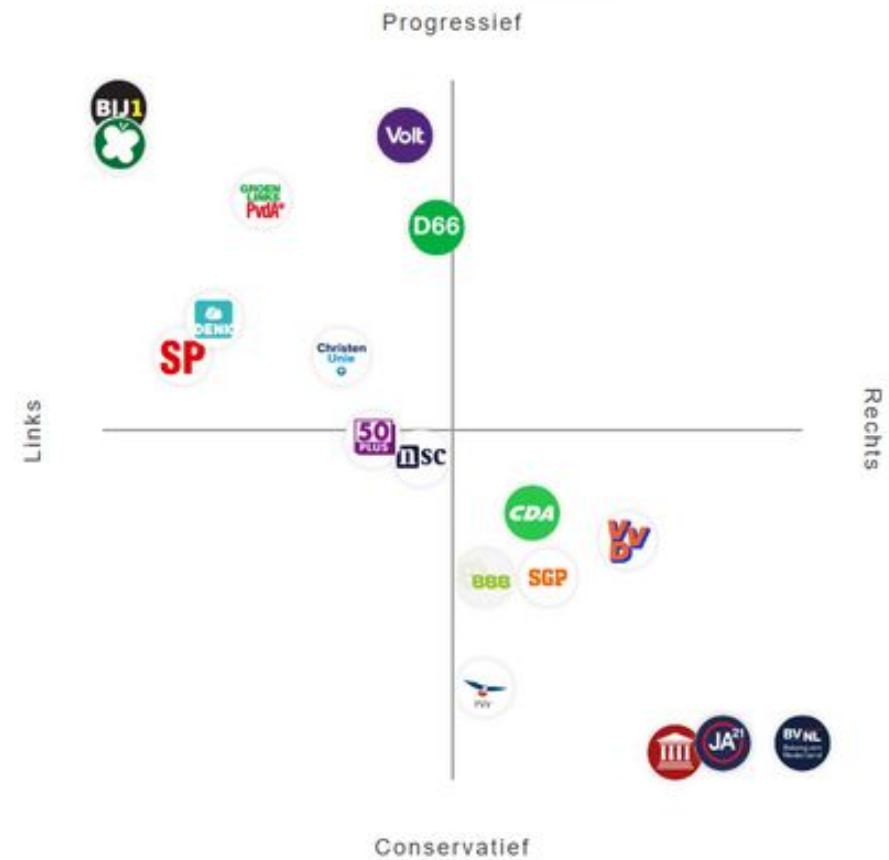

D66

DEMOCRATEN 66

Basisinformatie

- ▶ De partij werd opgericht op 14 oktober 1966 in Amsterdam
- ▶ D66 noemt zichzelf progressief, niet dogmatisch, pragmatisch en vrijzinnig
 - ▶ Vrijzinnigheid betekent in deze context een tolerante houding waarbij vrijheid van mening en zingeving centraal staan
- ▶ Het centrale streven is meer zeggenschap van burgers in alle openbare bestuursorganen, van hoog tot laag

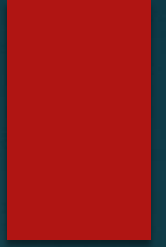
- ▶ Politiek filosofisch zijn ze een combinatie van twee vormen van liberalisme: sociaal-liberalisme/progressief-liberalisme en ontplooiings-liberalisme
 - ▶ In het sociaal-liberalisme heeft het individu niet alleen de ruimte om zich te ontplooien maar ook de plicht hier toe
 - ▶ Ontplooings-liberalen zien het voor het individu wel als wenselijk dat hij of zij de mogelijkheid heeft tot ontplooiing, maar niet in de eerste plaats ten behoeve van de samenleving maar om zijn interesses en talenten voor eigen welzijn zo goed mogelijk te ontwikkelen
 - ▶ Individuen ontplooien zich niet per se het beste in wisselwerking met zijn omgeving. Omdat elk individu een unieke persoonlijkheid heeft, moet hij juist gevrijwaard worden van sociale druk tot aanpassing aan zijn omgeving. Omgeving en samenleving hebben namelijk sterk de neiging individuen te willen conformeren wat er voor zorgt dat de ware aard van het individu in de knel komt
 - ▶ Van de vormen van liberalisme is sociaal-liberalisme de minst individualistische en het ontplooiings-liberalisme de meest individualistische

Speerpunten

- ▶ Het referendum
- ▶ Afschaffing van de eerste kamer
- ▶ Directe verkiezingen van de burgemeesters en de minister-president
- ▶ Invoering van een gematigd districtenstelsel

Nieuwe energie voor Nederland

- ▶ Een energieke economie: Klimaat, energie en ondernemerschap
- ▶ Een energieke basis: Wonen, zorg en bestaanszekerheid
- ▶ Een energieke maatschappij: Onderwijs, wetenschap en radicale gelijkwaardigheid
- ▶ Een energieke omgeving: Voedsel, landbouw, natuur, mobiliteit en ruimte
- ▶ Een energieke democratie: Bestuur, rechtsstaat en veiligheid
- ▶ Een energieke wereld: Europa, migratie en buitenlandse zaken

Een energieke economie: Klimaat, energie en ondernemerschap

- ▶ We verhogen de klimaatdoelstelling naar 60 procent CO₂-reductie in 2030 en klimaatneutraal in 2040. In 2030 willen we 50 procent minder grondstoffen gebruiken; in 2050 zijn we helemaal circulair
- ▶ Iedere volwassene krijgt een basisbedrag om onder andere te compenseren voor de hogere kosten als gevolg van de klimaattransitie. Met een klimaatticket kun je voor een vaste lage prijs met het openbaar vervoer reizen
 - ▶ Het basisbedrag is een verzilverbare heffingskorting die met je belasting wordt verrekend en die in geld wordt uitgekeerd bij geen of te lage inkomsten.
- ▶ We maken € 1 miljard per jaar vrij om nieuwe investeringen in de productie van groene en circulaire producten in Nederland te stimuleren. We bouwen alle subsidies op fossiele energie af
- ▶ De gaswinning in Groningen stopt per 1 oktober 2024 definitief. Dat leggen we wettelijk vast
- ▶ We zorgen voor een winwin-lening. Daarmee kunnen kleinere ondernemers makkelijk geld lenen en familie, vrienden of fans een aantrekkelijk rendement krijgen

-
- ▶ Met een leerbudget geven we iedereen de mogelijkheid om een leven lang te blijven leren.
 - ▶ Geen vervaldatum en je neemt het budget met je mee totdat er een moment komt waarop omscholing nodig is
 - ▶ Als je start op de arbeidsmarkt, krijg je van de overheid een persoonlijk leerbudget mee. De hoogte daarvan is gebaseerd op de kosten van de opleiding die je eerder hebt gevolgd of de voor het werk belangrijke vaardigheden die je hebt eigengemaakt. Als je een mbo-opleiding hebt gedaan, krijg je meer mee dan iemand die een bachelor op de universiteit heeft afgerond.
 - ▶ Als je gaat werken, stort je werkgever daarnaast een maandelijkse bijdrage van minimaal 0,5 procent van je salaris om het persoonlijk leerbudget aan te vullen. Deze bijdrage is inzichtelijk op je loonstrook en voordat je je contract tekent, net als het inzicht in de geldende pensioenregeling.

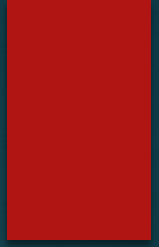
-
- ▶ Hoewel je zelf verantwoordelijk bent voor je ontwikkeling en je werkgever verantwoordelijke is voor scholing die bij je functie hoort, heeft de overheid wel een faciliterende rol. Een publieke uitvoerder beheert het persoonlijk leerbudget. Met je budget kun je opleidingen bekostigen die de overheid heeft goedgekeurd, in samenspraak met sociale partners en onderwijsinstellingen– op eenzelfde manier als voor het reguliere onderwijsaanbod. De overheid zorgt voor een overzichtelijk en gestroomlijnd aanbod van voorzieningen en regelingen voor een leven lang ontwikkelen.
 - ▶ Bij het nieuwe persoonlijk leerbudget hoort ook een periodieke arbeidsmarktscan (PAS), aangeboden door de overheid en sociale partners samen. Deze geeft inzicht in iemands ontwikkeling en mogelijkheden om over te stappen naar een andere sector, bijvoorbeeld om zo gezond de pensioenleeftijd te kunnen halen. Dit maakt het nog makkelijker om het persoonlijk leerbudget op een goede manier in te zetten. Met een skillspaspoort wordt makkelijker inzichtelijk gemaakt wat mensen allemaal kunnen.

Een energieke basis: Wonen, zorg en bestaanszekerheid.

- ▶ We introduceren een doorbouwfonds om betaalbare en duurzame woningen te blijven bouwen. Hierbij kijken we ook nadrukkelijk naar de mogelijkheden voor optoppen, aanplakken en splitsen van bestaande woningen en ombouwen van andere gebouwen.
- ▶ We investeren in meer studentenwoningen. Minimaal een kwart daarvan zijn studentenhuizen met gemeenschappelijke ruimtes.
- ▶ Door het minimumloon en de uitkeringen flink te verhogen leven minder mensen en kinderen in armoede. We schaffen de toeslagen af en maken een nieuwe start met een basisbedrag voor iedere volwassene. We laten werken meer lonen en we voeren daarbij ook een financieel urenvoordeel in voor wie meer dan drie dagen per week werkt.
 - ▶ We verhogen het minimumloon naar tenminste €17,50 in 2028, de bijstand stijgt volledig mee

-
- ▶ We nemen de regie als overheid weer terug in de zorg. We maken het mensen makkelijker om op één plek alle gezondheidsgegevens in te zien en deze op een veilige manier en met behoud van gewenste privacy te delen met zorgverleners. We investeren in preventie, maken samenwerken makkelijker en verminderen de concurrentie en bureaucratie waardoor er weer tijd komt voor menselijk contact.
 - ▶ We vergroten de aandacht voor mentale gezondheid, met name bij jongeren. Met werkgevers en onderwijsinstellingen maken we afspraken over preventie. Na behandeling bieden we ook begeleiding met nazorgtrajecten of bij een herstelacademie.

Een energieke maatschappij: Onderwijs, wetenschap en radicale gelijkwaardigheid

- ▶ We werken toe naar kinderopvang als publieke voorziening, voor álle kinderen tot 12 jaar. Op de korte termijn beginnen we met kinderopvang die bijna gratis is.
 - ▶ De overheid vergoedt dan 96 procent van de kosten van de opvang voor kinderen vanaf 1 tot en met 12 jaar. Ook kinderen van ouders die geen betaald werk doen, krijgen toegang tot de bijna-gratis kinderopvang.
 - ▶ We werken toe naar kinderopvang als publieke voorziening, net zoals basisscholen en middelbare scholen dat zijn. Dat is onze stip op de horizon: vijf dagen kinderopvang per week als gratis voorziening voor alle kinderen van 0 jaar tot en met 12 jaar, aansluitend op hetouderschapsverlof.
- ▶ We pakken het lerarentekort radicaal aan, met een beter salaris voor leraren, betere arbeidsvoorwaarden en minder bureaucratie. We geven leraren het vertrouwen om hun beroep, het onderwijs en de ontwikkeling daarvan vorm te geven.

-
- ▶ D66 wil dat Keti Koti, net als Bevrijdingsdag op 5 mei, jaarlijks een nationale feestdag wordt.
 - ▶ We breiden het ouderschapsverlof uit, zodat het voor werkende ouders mogelijk wordt om in het eerste levensjaar van hun kind thuis te zijn.
 - ▶ We maken het voor werkende ouders mogelijk om samen in totaal een jaar verlof op te nemen bij de geboorte van een kind. Op korte termijn verlengen we, voor beide ouders en tegen 70 procent loondoorbetaling, de negen weken betaald ouderschapsverlof in het eerste levensjaar van het kind met nog negen weken. Er komt een minimum aan de uitkering zodat iedereen ten minste het minimumloon ontvangt (of 100 procent dagloon als dat lager is). Op lange termijn vereenvoudigen we de bestaande regelingen naar het voorbeeld van het model in IJsland: beide ouders krijgen zes maanden verlof en kunnen maximaal zes weken onderling uitwisselen. Als op termijn blijkt dat loondoorbetaling van 70 procent een te grote belemmering vormt om verlof op te nemen, dan verhogen we dit percentage.

-
- ▶ De aanvullende beurs in het mbo verhogen we naar het niveau van studenten uit het hbo en wo. De tijdelijke verhoging van de uitwonende beurs wordt permanent, en de rente op de studielening beperken we voor studenten voor wie geen basisbeurs beschikbaar was.
 - ▶ Naast de beurs blijft het mogelijk om te lenen, hier blijven dezelfde leenvoorwaarden voor gelden. De studielening telt niet mee bij hypotheekaanvragen. Voor studenten voor wie geen basisbeurs beschikbaar is geweest, schrappen we de rente op hun studielening – ongeacht hoe lang de student onder het leenstelsel studeerde

Een energieke omgeving: Voedsel, landbouw, natuur, mobiliteit en ruimte

- ▶ We werken toe naar een klimaat neutrale landbouw in 2040. Dat vraagt om forse investeringen in de landbouw, meer grondgebondenheid en een sterkere positie van boeren ten opzichte van de voedings- en levensmiddelenindustrie. In lijn met het rapport 'Wat kan wel' van de commissie- Remkes, halveren we de stikstofuitstoot in 2030.
- ▶ We breiden het aantal hectaren natuur uit, we realiseren bufferstroken rondom Natura 2000-gebieden en beschermen de Waddenzee.
 - ▶ D66 wil meer natuur en pleit voor 50.000 hectare extra natuur in 2030 ten opzichte van nu en 160.000 hectare extra natuur in 2040. 30 procent van de Noordzee wordt beschermd natuurgebied. Ons typisch Hollandse landschap kent bijvoorbeeld kilometers dijken en wegbermen die we makkelijk kunnen inzetten voor de biodiversiteit. In delen van de extra natuur richten we ons niet op bepaalde soorten, maar laten we de natuur haar gang gaan: rewilding. Natuurlijke processen krijgen hier volop de ruimte.
 - ▶ De breedte van de bufferzones moet bepaald worden op basis van hydrologisch onderzoek en onderzoek naar verwachte aantallen recreanten en stikstofemissies.

-
- ▶ We breiden het aantal doorfietsroutes uit en investeren in de ontbrekende schakels in het spoornetwerk. We introduceren een klimaatticket voor het openbaar vervoer: met één kaart tegen een gereduceerd tarief reizen in al het openbaar vervoer buiten de spits. We maken autorijden eerlijker door rekeningrijden in te voeren, waarbij we rekening houden met de regionale verschillen.
 - ▶ We maken vliegen op kortere afstand, in businessclass en privé-vluchten duurder. We stoppen met de nachtvluchten vanaf Schiphol en Lelystad Airport gaat definitief niet open.
 - ▶ We zorgen voor een eerlijke prijs, voor de boer en de consument. We maken gezond en duurzaam eten goedkoper, bijvoorbeeld door btw af te schaffen voor groente en fruit en stoppen met kiloknallers voor vlees.

Een energieke democratie: Bestuur, rechtsstaat en veiligheid

- ▶ We investeren in het onderlinge gesprek. Tussen inwoners en overheid en tussen inwoners onderling. Door te luisteren en ruimte te maken voor ideeën en initiatieven. We investeren in de uitvoering, zodat de overheid ook kan leveren. En we herstellen fouten uit het verleden. Bij regelingen en subsidies wordt vertrouwen het uitgangspunt. Ook stoppen we met het door de overheid in hoger beroep gaan bij rechtszaken tegen haar burgers.
- ▶ We verlagen de leeftijd waarop je mag stemmen naar 16 jaar, breiden de Tweede Kamer uit naar minstens 260 leden en zetten het Burgerforum Klimaatberaad door.
 - ▶ Op het moment bestaat de tweede kamer uit 260 leden
 - ▶ De samenstelling van een forum bepalen we door loting en verandert na een bepaalde periode. Daarnaast wil D66 experimenteren met incidentele burgerfora voor specifieke vraagstukken.
- ▶ We versterken de hele keten van de rechtspraak. Van politie tot openbaar ministerie, rechters en het gevangeniswezen. We vergemakkelijken de toegang tot het recht, door het verder verlagen van de griffierechten en het versterken van de positie van de sociale advocatuur, waardoor het recht ook weer van iedereen wordt.

-
- ▶ We investeren stevig in de jeugdbescherming. Juist daar moet de overheid leveren. Het beschermen van de kwetsbaren in de samenleving is een kerntaak van de overheid die nu onvoldoende wordt ingevuld. We richten ons daarbij op de positie van zowel het kind als de ouders.
 - ▶ We maken extra geld vrij voor gemeenten om de wachtlijsten in de jeugdzorg aan te pakken.
 - ▶ Gesubsidieerde rechtsbijstand voor zowel ouders als kinderen die met jeugdbescherming in aanraking komen, zodat zij begeleid kunnen worden door gespecialiseerde juristen en hun rechten beter worden beschermd.
 - ▶ We investeren in de digitale overheid, zodat we met elkaar grip houden op wat er in onze digitale wereld gebeurt.
 - ▶ Mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) moeten beter gefaciliteerd worden om digitaal mee te kunnen komen. De kwaliteit van leven kan worden verhoogd als mensen digitaal kunnen participeren. D66 wil dat bestaande hulplijnen beter vindbaar worden en de Informatiepunten Digitale Overheid beter worden toegerust voor deze doelgroep.
 - ▶ We subsidiëren het behoud, de zichtbaarheid en het gebruik van digitaal erfgoed.
 - ▶ Er wordt een proef digitaal stemmen ingevoerd voor de Nederlandse stemgerechtigden in het buitenland voor de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen na 2023.
 - ▶ Alle consulaire dienstverlening wordt digitaal zodat reis- en overnachtingskosten bij verlenging van een paspoort of rijbewijs tot het verleden behoren.

Een energieke wereld: Europa, migratie en buitenlandse zaken

- ▶ De Europese Unie is klaar voor verandering en versterking van de Europese democratie. In 2022 werden een jaar lang Europese burgerpanels georganiseerd onder de naam “Conferentie over de toekomst van Europa”. We volgen de aanbevelingen uit die burgerpanels op en beginnen daarbij bij Europese democratisering zoals Europese transnationale kieslijsten met een Europese lijsttrekker.
- ▶ We pleiten voor een ‘EU-begroting’ die zich richt op de grote uitdagingen van deze tijd, zoals onze afhankelijkheid van autocratische grootmachten, klimaatverandering, nieuwe technologieën en de veranderende demografie op ons continent. De mogelijkheden voor de Europese Unie om eigen middelen te genereren moeten worden vergroot.
- ▶ We houden vast ook na 2026 aan de norm van 2 procent BBP voor defensie. Dat vraagt om een forse investering, maar een veilige wereld is niet gratis. Oekraïne verdient blijvend onze steun in de oorlog tegen Rusland, op militair én humanitair gebied.
 - ▶ Van het bruto binnenlands product (bbp) gaat er nu 1,5% naar Defensie. De komende jaren wordt dat nog minder. Van de 30 NAVO-bondgenoten staat Nederland wat de Defensie-uitgaven betreft in 2024 naar verwachting op plaats 26

-
- ▶ We verdubbelen het budget van het nieuwe (internationale) klimaatfonds en houden vast aan de internationale norm van 0,7 procent van het BNI voor het structurele budget voor ontwikkelingssamenwerking.
 - ▶ We zorgen voor een migratiebeleid dat werkt. We beschermen kwetsbare mensen op de vlucht. Zorgen voor een snelle en zorgvuldige asielprocedure. Zijn strenger voor asielzoekers die geen kans hebben om hier te blijven. We zetten in op hoogwaardige arbeidsmigratie en pakken misstanden aan. In de asielopvang wordt vanaf dag één les in de Nederlandse taal gegeven en moet iedereen sneller aan het werk kunnen.